

EBÜ'L-HÜSEYN-İ NÛRÎ HZ. (3)*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smil'lâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîne hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Kemây enbağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidînâ ve senedinâ ve mededinâ muhammedini'l-mustafâ ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tâhirîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlenizden râzı olsun... İki cihan saadetini cümlenize ihsân eylesin... Cümlenizi cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Tasavvuf büyüklerimizin, evliyaullahın hayatlarını anlatan çok kıymetli bir eseri, *Tabakâtü's-Sûfiyye'yi okumaya devam ediyoruz. 167. sayfadayız. 9. Paragraf...*

Bunların okunmasına, izahına geçmeden önce Peygamber SAS Efendimiz'in ruh-u pâkine bizden bir hediye-i Kur'âniye olsun acizâne, muhibbâne; sonra Peygamber Efendimiz'in âline, ashâbına, etbâına, evliyâullah, mürşidîn-i kâmilîn ve evliyâ-i mukarrabînin ruhlarına, sâdât u meşâyih turuk-u aliyyemizin ervâhına hediye olsun diye;

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Bu diyarları Allah rızası için cihad edip fethetmiş olan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye; bu diyarlarda medfun bulunan enbiyaullah, evliyaullah sahabe-i kirâm, şehidler, gaziler, mücahidlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Uzaktan yakından buraya zahmet edip, gelip dolduran, şereflendiren siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman âbâ ü ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallukât, ihvân u evlâd u zürriyyâtlarının ruhlarına hediye olsun diye;

Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarından eylesin, ömrümüzü rızasına uygun geçirmemizi nasib eylesin, imtihanı başarmamızı nasib eylesin, Rabbimizin huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varmamızı nasib eylesin diye, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, öyle başlayalım:

.....

a. Mü'minlerin Dereceleri

Bu kısım Ebü'l-Hüseyin en-Nûrî Hazretleri'nin hayatını ve mübarek fikirlerini anlatan bölümü kitabın. Ebü'l-Hüseyin-i Nûrî Hazretleri, — biliyorsunuz— aslen Horasanlı, fakat Bağdat'ta doğmuş, Bağdat'ta yetişmiş ve bu evliyaullahın, tasavvuf büyüklerinin en büyüklerinden ve en alimlerinden birisi. “Zamanında onun kadar güzel halli, onun kadar ince, mübarek fikirli, sözlü onun derecesinde kimse yoktur.” diye kitap yazmıştı geçtiğimiz haftalarda okuduğumuz gibi. Şimdi devam ediyoruz.

سَمِعْتُ عَبْدَ الْوَاحِدِ بْنَ بَكْرٍ يَقُولُ سَمِعْتُ عَلِيًّا
الْفَتَى يَقُولُ سَمِعْتُ أَبَا الْحُسَيْنِ النُّورِيَّ يَقُولُ
أَهْلُ الدِّيَانَةِ مَوْقُوفُونَ وَأَهْلُ التَّوْحِيدِ يَسِيرُونَ
وَأَهْلُ الرِّضَا يَسْتَرْوِحُونَ وَأَهْلُ الْإِنْقِطَاعِ يَتَحَيَّرُونَ
ثُمَّ قَالَ إِنَّ الْحَقَّ إِذَا ظَهَرَ تَلَاشَى كُلٌّ

مَا حَجَبَ وَسَتَرَ

TS. 167/9 (Semi'tü abde'l-vâhidi'bne bekrin)
“Ben, Bekir oğlu Abdülvâhid'den işittim.” diyor
müellif. (Yekülü: Semi'tü aliyyeni'l- fetâ) Fetâ;
yiğit demek Arapça'da, delikanlı, yiğit demek.
O sıfatla tanınan Aliyy-i Fetâ'dan duymuş
o da. (Yekülü: Semi'tü ebe'l- hüseyni'n-
nûriyye, yekül) O da terceme-i hâli ve fikirleri
yazılmakta, anlatılmakta olan sahibü't-terceme
Ebü'l-Hüseyin-i Nûrî'den işitmiş. Kaddesa'llâhu
sırrahü'l-azîz, rahimehumu'llâhu ecmaîn...
Şöyle buyurmuş:

(Ehlü'd-diyâneti mevkûfûne, ve ehlü't-tevhîdi
yesîrûne, ve ehlü'r- rıdâ yestervihûne, ve
ehlü'l-ınkıtâ' yetehayyerûne. Sümme kâle:
İnne'l-hakka izâ zahar, telâşâ küllü mâ hacebe
ve seter.)

Konu, muhtelif zihniyetteki, derecedeki,
seviyedeki müslümanlar, ârifler hakkında.

Buyuruyor ki:

(Ehlü'd-diyâneti mevkûfûn) “Diyânet sahibi olanlar, dindar olanlar, dindarlığını güzelce yapan, Allah'ın emirlerini, ibadetlerini yerine getiren kimseler, (mevkûfûn) durdurulmuşlardır.” Yâni buradaki durdurulmak, işte belli bir noktada, belli bir seviyede, belli bir çizgide sabitkadem duruyorlar. Çünkü âbid insanlardır.

Biliyorsunuz, okumuşsunuzdur tasavvuf kitaplarında, dindarlar da tek tipten, tek cinsten değil; çeşitleri var, gruplara ayrılmış. Meselâ, bir kısmına âbidler diyorlar, bir kısmına zâhidler diyorlar, bir kısmına ârifler diyorlar, bir kısmına aşıklar diyorlar... Bunların dereceleri anlattığım sıra üzere gittikçe yükseliyor. Burada da böyle söylemiş. Âbidler, diyanet erbâbı olan, dindar olan müslümanlar şöyle durdurulurlar. Allah tarafından durdurulurlar.

b. Tevhid-i Hakîkîye Ulaşanlar

(Ve ehlü't-tevhîd yesîrûn) “Tevhîd-i hakîkîye ulaşmış, Allah'ın varlığını, birliğini kavramış, içine iyice sindirmiş, o Lâ ilâhe illa'llah'ın derin mânâlarını anlamış insanlar seyrederek, yâni seyahat ederler, hareket ederler, ilerlemeye devam ederler.” Ötekiler iyi, güzel bir çizgide durduruluyor, ama bunlar ilerliyor. Bu daha iyi...

Biliyorsunuz; biliyorsunuz diye hüsn-ü zan ediyoruz ama, tabii bunlar aslında çok ince

mevzular. Lâ ilâhe illa'llâh'ın çeşit çeşit mânâları var. Bir mânâsı: Lâ ilâhe illa'llâh, Allah'tan başka ilah yok...

“—Başka tapınılan varlıklar, putlar nedir?”

Bâtıldır onlar. Ma'bûdün bi'l-hak olan sadece Allah'tır. “—E adamlar ağaçlara tapıyorlarmış?”

Aptallıklarından, müşrikliklerinden tapıyorlar, kâfirliklerin- den...

“—Öküze tapıyorlarmış...”

İnsanlıktan nasipleri yok da, öküzü kendilerinden daha üstün sanıyorlar.

“—Yıldıza tapıyormuş, Ay'a tapıyormuş, Güneş'e tapıyormuş, Zeus'a tapıyormuş, Venüs'e tapıyormuş, bilmem çeşit çeşit putlara tapınan insanlar.”

Tabii, defterde bunların hiç isimleri yok, bunlar adam değil, bunlar müslüman değil. Bunlar Allah nazarında kıymete hâiz ve sahip değil... Çünkü, daha Lâ ilâhe illallâh'ı anlayamamışlar. Yâni Allah var, hakikî ma'bud o... Ma'bûdün bi'l-hak olan, yaradan Rabbü'l-âlemîn... Yaratan, yaşatan, rızkı veren, rubûbiyet sahibi, ulûhiyet sahibi sadece Allah-u Teâlâ'dır, tektir. Tamam.

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

(الإخلاص: ١)

(Kul hüva'llâhu ehad.) “Allah bir tekdir, şerîki nazîri yoktur.” (İhlâs, 112/1)

Tamam ama bazıları tevhidde, yâni Allah'ın birliğini düşünmekte daha derin mânâları da kavramışlar. Bazıları bunun içinde yaşıyorlar, gayet iyi biliyorlar. Nedir o daha yüksek derecesi?

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ .

(Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh) “Bütün güç kuvvet Allah'ındır.” Her şey Allah'ın kudretinde... Allah dilemezse hiç bir şey olmaz.

Bütün işler Hâlik'ındır, kul eliyle işlenir;
Hakkın emri olmaz ise, sanma bir çöp deprenir.

Bir rüzgâr esmez, bir çöp kımıldamaz. Hepsi Allah'ın gücüyledir, müsaadesiyledir, emriyledir, yaratmasıyla. (Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh) Allah'tan başka güç kuvvet yoktur. O sameddir; herkesin ihtiyacını veren, herkesin dua ettiği zaman duasına icabet eden odur, başkası değil. Buna gizli tevhid diyorlar; öteki aşikâre tevhid...

لَا مَعْبُودَ إِلَّا اللَّهُ

(Lâ ma'bûde illa'llâh) “Allah'tan başka ma'bud yok.” Tamam, şu put, bu ma'bûd, firavunların taptığı, Mısırlıların, Hititlilerin, Sümerlilerin, Asurluların taptığı; onların hepsi tanrı değil! Ancak Allah'tır hakiki ilâh, ma'bud...” Bu birinci derecesi, ehl-i tevhîd bunlar.

Ama, (Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh); bütün güç kuvvet Allah'tadır, ondan başka güç kuvvet sahibi yok. Mukadderâtı takdir buyuran odur. Alnımızın yazısını yazan odur. Başımıza gelenler onun kaderindendir. Kadere rızâ göstermek imandandır. (Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâhi'l-aliyyi'l-azîm) Bu daha yüksek bir derece. Şerîki, nazîri yok, güç kuvvet sadece onun elinde...

Ondan sonra, daha da derinleştği zaman tevhid fikri, aslında Allah'tan gayrı bir varlık da yok... Allah-u Teâlâ Hazretleri yaratmış da, onun için ortada görünüyorlar. Ama ha varmış, ha yokmuş; bir varmış, bir yokmuş...

“—Hani senin deden, hani dedenin babası, hani ötekiler, hani bir zaman seninle selâmlaşan, konuşan, şimdi ahirete göçmüş olan insanlar, hani eski günler?..”

Yâni her şey fânî, sadece el-Bâkî Allah. Hüve'l-Bâkî, hüve'l-Hayyü'l-Bâkî... Sermedî olan, ezelî olan, ebedî olan, hakîkî vücûd sahibi olan odur. Ötekiler mecâzen; işte var diyoruz ama bir varmış, bir yokmuş. Nasıl var?.. Yok yâni. Bütün varlıklar varlığını Allah'tan aldığı için, biraz var gibi görüyorlar şeklen, ama hepsi Allah'tan...

Eh o zaman, etrafa bakınca bazı ehl-i tevhîd, her şeyde Allah'ı görüyor. “Nereye baktıysam orada Allah'ı gördüm!” diyor. Allah'ın tecellîsini görüyor. Tecellîsi ne demek? Görüntüsü, görünümü demek yâni. Ayet-i kerime de var bu hususta... Bunlar onların kafasından uydurdukları şeyler değil.

İkaz ediyorum sizi, sù-i zanna düşmeyin.

Orada ne buyuruyor Allah-u Teâlâ Hazretleri:

فَأَيْنَمَا تُولُوْا فَثَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ

(البقرة: ١١٥)

(Feeynemâ tüvellû fesemme vechu'llàh)
“Yönünüzü nereye dönerseniz dönün, Allah o tarafta, o cânibdedir, oradadır.” (Bakara, 2/115) Allah Allah!.. Buraya da dönsem öyle, bu tarafa da dönsem öyle, öbür tarafa da dönsem öyle... Nereye dönerseniz dönün oradadır Allah...

E bu da tabii tevhidin biraz daha ârifçe bir derecesi. Her şeyi yok biliyor, her şeyin yok olduğunu görüyor, asılsız olduğunu, fânî olduğunu görüyor; o perdenin arkasında, o şeklin arkasında bâkî olan, asıl varlığın sahibi olan, asıl var olan Allah'ı görüyor.

Tabii bunları anlatmak da zordur. Bunlar insanın içinde düşünce düşünce, Allah'ın vergisi olarak, Allah'ın ihsân etmesi olarak, buldukları mücevherât bunlar... Çok kıymetli bilgiler. O zaman, nereye baksa Allah'ı gören bir insan;

لَا مَوْجُودَ إِلَّا اللّٰهُ

(Lâ mevcûde illa'llàh) demeğe başlıyor. “Allah'tan başka bir varlık yok!” noktasına geliyor.

Bazıları tabii bunu anlayamıyor. O seviyeye gelmeyen anlayamıyor, anlayamayınca çeşitli münakaşalar çıkıyor ama, ne yapalım, Allah-u Teâlâ Hazretleri öyle buyurmuş:

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ

(القصاص: ٨٨)

(Küllü şey'in hâlikün illâ vecheh) “Her şey helâk olucudur, helâk olacaktır; yalnız o vardır.” (Kasas, 28/88)

Nereye dönseniz, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin vech-i pâki oradadır.

وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ

(الحديد: ٤)

(Ve hüve meaküm eyne mâ küntüm) “Nerede olursanız olun, Allah sizinle beraberdir, sizin yanınızdadır.” (Hadîd, 57/4)

Hani, anla bakayım bunu! Allah-u Teâlâ Hazretleri böyle buyuruyor işte. “Nerede olursanız olun, Allah sizinle beraberdir.” Hissedebiliyor musun o beraberliği?..

İmanın en yüksek derecesi nedir:¹

أَفْضَلُ الْإِيمَانِ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ مَعَكَ حَيْثُمَا كُنْتَ

(طب. حل. عن عبادة بن الصامت)

---

¹ Taberânî, Mu'cemü'l-Evsat, c.VIII, s.336, no:8796; Taberânî, Müsnedü's- Şâmiyyîn, c.I, s.305, no:535; Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, c.VI, s.124; Ubâde ibn- i Sâmit RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.I, s.225, no:204; Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.37, no:66; Câmiü'l- Ehâdîs, c.V, s.194, no:3971.

RE. 76/9 (Efdalü'l-îmân) “İmanın en yüksek derecesi, (en ta’leme enne’llâhe meake haysü mâ künte) nerede olursan ol, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin seninle beraber olduğunu bilmendir.” Onu hissedebiliyor musun? Günah işleyemiyorsun, hata işleyemiyorsun, ayağını uzatamıyorsun, edebinden el pençe divan duruyorsun. Neden? Allah’ın her yerde hâzır ve nâzır olduğunu biliyorsun da, seni gören, seni işiten, her şeye kâdir olan Mevlâ’nın huzurunda, edebinden böyle el pençe divan duruyorsun.

İşte o en yüksek iman. Bu da bir şey, başka varlığı görmemek.

Tabii bunun daha ileri ileri derecelerini de telaffuz etmiş olan, söylemiş olan kimseler var. Meselâ, Muhiddin ibni’l-Arabî... O da vahdet-i vücûd demiş. Yâni vücûd ne demek?.. Varlık demek.

İnsanın bedeni demek değil. Vahdet-i vücûd ne demek?.. Bütün varlıklar bir tanedir, Allah’ın varlığıdır. Ötekiler varlık filan değil, onlar yok... Sadece Allah’ın varlığı var. Bunu izah etmiş. Fütühât-ı Mekkiyye’sinde izah etmiş, daha başka eserlerinde izah etmiş, birçok kimseyi de etkilemiş onun izahı.

Bunun karşısında tabii, İmâm-ı Rabbânî Efendimiz KS de diyor ki: Vahded-i şuhûd var. Yâni hangi yere baksan, her yerde Allah’ın yarattığı bir mahlûku, onun bir eserini gördüğü için, onun varlığına bir şahidi gördüğü için, bütün her şey Allah’ın şahidi olduğundan,

şahitlerin birliği var. Tek bir şahit var, işte bütün varlıklar Allah'ın varlığına şahittir. Evet öyledir. Vahdet-i şuhûd, evet o doğrudur, çok doğrudur. Çünkü bütün bu varlıklar Allah'ın varlığını gösteriyor.

“—E nasıl bu?”

Tabii bunların anlaşılması için insanın çok derin tefekkür edebilen, çok geniş bir bilgiye sahip olması lâzım! Ama ümmî de olsa, Allah bazı kimselere bu bilgileri, bu zevkleri, bu duyguları, bu hisleri öğretiyor, bildiriyor. Bakıyorsun ümmî, ama anlamış. Allah'ın varlığını derece derece, daha derin, daha derin anlamış.

Ankara İlâhiyat'ta talebem vardı, şimdi doçent, tasavvuf doçenti. Hacı Bayrâm-ı Velî Hazretleri'nin hayatını, eserlerini tetkîk eylemiş. Sordum:

“—Nasıl, hangi sonuca vardın Hacı Bayrâm-ı Velî Hakkında?”

“—Hocam, maalesef o da vahdet-i vücûdçu...” dedi.

Güldüm... Evet, insan ayeti, hadisi biraz bildiği zaman, bu konuların içine biraz girdiği zaman, bazısı vahdet-i vücûdu kabul edemez, derinliğini, ne mânâyâ geldiğini anlayamaz. Elbet bir hâlık var, bir de mahlûk var.

خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ

(الجاثية: ٢٢)

(*Haleka'llàhu's-semâvâti ve'l-ard*) [Allah gökleri ve yeri yarattı.] (Câsiye, 45/22)

Hàlikla mahlûkun ayrı olduğunu bu ayet-i kerimeler ifade ediyor diye, vahdet-i vücûdun ne olduğunu anlayamaz. Ama Muhiddin ibn-i Arabî'yi de okuduğun zaman, onun da eserlerini okuduğun zaman, zaten onun da senin gibi düşündüğünü, ama meseleyi izah ederken daha derinden bir izahla öyle anladığını görüyorsun. Yâni yanlış değil, işi daha derinden böylece anlatma şekli...

Tabii, Hacı Bayrâm-ı Velî de müderris idi. O zamanın alimi, profesörü, üniversite hocası gibiydi. Dinî ilimleri iyi bilen bir kimseydi. Ama tabii tasavvuf yolunda yürüdü mü bir insan, Allah'ı tanır, ma'rifetullahı erer.

İnsan, Allah'ı kendisi tanıyamaz. Allah tanıttırırsa tanır. O zaman kitap olmadan da, Arapça olmadan da tanır. Allah, ma'rifetullahı verirse o zaman ümmî olmasına rağmen tanır. Bu nasıl olur?.. Allah'ın sevdiği ibadetleri yapar, Allah'ı zikreder, Allah'ı sevdiği zamanlarda Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne göz yaşlarıyla ilticâ eder, geceleri kalkar seccadesinde dua eder, tesbihini çeker. Derken, o zikirleri yaparken, bu ibadetlere devam ederken, bu âdâba, ahlâka uyarak edepli bir kul olarak yaşarken Allah gönlünü nurlandırır, bilgilendirir. O zaman Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni bilir. Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni bulur. Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne erer. Ümmî de olsa, kitap okumadan da olsa olur, o zevki yaşar, o tadı yaşar. O keyifle ne güzel sözler söylerler.

Ne diyor Eşrefoğlu Rûmî Hazretleri:

*Ey Allahım, beni senden ayırma,
Beni senin cemâlinden ayırma!*

*Balığın cânı su içre dirilür,
İlâhî balığı gölden ayırma!*

*Seni sevmek benim dinim, imanım.
İlahî, dîn ü îmandan ayırma!*

Yâni, suyun içinde balık gibi olduğunu, Allah'ın sevgisi deryâsında yüzdüğünü, Allah'tan hiç ayrılmak istemediğini, ona son derece derinden aşık olduğunu ifade ediyor bu ilâhîler. Buna benzer daha nice ilâhîler var.

İnsan tatmadığı fikirleri, duyguları, hisleri tadarsa, ne demek olduğunu anlayabilir. Bunun için de meselâ Ramazan'da i'tikâfa girin, on gün evinize gitmeyin, camide ibadet edin! Kur'an okuyun, zikir yapın, geceleri kalkın ibadet edin!.. Ne zevkler, ne safâlar, ne fikirler, ne ilimler, ne irfânlar, ne güzellikler tadacaksınız.

“—Haa!” diyeceksiniz. “Vay be! Meğer ben bir şey bilmiyormuşum. Meğer bu taraf ne kadar tatlıymış. Ben bunu dışarıdan; yâ bu adamcıklar camiye giriyorlar, gündüz oruç tutuyorlar, gece uyku uyumuyorlar, cevr-ü cefâ çekiyorlar, hayatları tatsızdır filan sanıyordum; meğer ne kadar tatlıymış...” der insan.

Ne diyor evliyaullahın büyüklerinden birisi:

“—Hükümdarlar bizim tattığımız lezzetleri, zevkleri, safâları bilseler, bu zevkleri, safâları bizden almak için ordularını bize çevirir, bize saldırırlardı.

Hücûm, şunun elinden şu güzel şeyleri alalım!” diye bize saldırırlardı diyor.

Neden?.. Çok zevkli, çok tatlı, güzel şeyler ama, işte tatmayan bilemiyor.

Bu vahdet-i vücûd da bir görüştür, bir zevktir, insanın Allah-u Teâlâ Hazretleri’nde seyrinde, seyr-i sülûkünde kendisinde hâsıl olan bir irfân derecesidir. Güzel bir derecedir, doğrudur ama, onun ötesi vardır; onun daha ötesi vardır, daha ötesi vardır, daha ötesi vardır...

Niye anlattık bunları?.. Tevhîdin dereceleri vardır da ondan. Kimisi (*Lâ mevcûde illa’llâh*) der, kimisi (*Lâ ma’bûde illa’llâh*) der, kimisi (*Lâ maksûde illa’llâh*) der. Allah’tan başka bir gâye, bir maksud yoktur. Her şey bir tarafa atılmalı, insan sırf Allah’ın sevgisini kazanmağa çalışmalı, hedefi sırf Allah olmalı...

O da *Lâ ilâhe illa’llâh*’ın bir hali. (*Lâ mahbûbe illa’llah*) Allah’tan başka sevilecek, seilmeye layık, gönül bağlanacak başka bir şey yok. E bu da tevhidin bir derecesi işte.

İnsan tevhidi derece derece, *Lâ ilâhe illallâh*’ı derin derin *mânâsıyla*, zevkini duya duya, istasyonlardan geçe geçe, ilerledikçe bunları anlar. Ama anlamayana da lafla söyleyen fayda etmez. Çünkü anlamadı. İki gözü âmâ olan, doğuştan âmâ olan bir insana, yeşil ile kırmızının farkını anlatamazsın. Çünkü bilmiyor. Bak yeşil şu halı, kırmızı gül, çiçek. Ama ne demek kırmızı, ne demek yeşil, ne demek sarı, ne demek mor?.. Anlayamaz. Tatmayan bilmez.

مَنْ لَمْ يَزُوقْ لَمْ يَعْرِفْ

(Men lem yezûk, lem ya'rif) “Kim ki tatmadı, bilemedi. Tatmayan bilmez.” Baklavayı hiç yememiş olan baklavanın tadını bilmez. Balı hiç yememiş olan balın tadını bilmez. Tadılmayan şeyi bilemezler insanlar. Tattığı zaman, oh ne kadar güzelmiş, çok güzelmiş derler.

Diyor ki: Dindarlar durdurulmuşlardır. Tevhîd ehli seyrederek, yâni seyahat ederler, hareket ederler, ilerlerler. Tevhîdin derecesinden derecesine, istasyonundan istasyonuna (mea's-selâme) giderler tevhid ehli. Çünkü Lâ ilâhe illa'llâh sözü çok büyük bir sözdür muhterem kardeşlerim! Lâ ilâhe illa'llâh sözünün muazzam bir tesiri vardır.

Hiç fizik kitapları yazmasaydı, uzaktan bir demirin bir başka demiri oynatacağını düşünür müydünüz?.. Hiç değmeden bunu kıpırdatacak bu. Bu demir çubuk, şuradakini değmeden kıpırdatacak... “Hadi oradan yâ, öyle şey olur mu?” derdiniz. Ama tecrübe edilmiş, biliniyor, ilim kitapları yazıyor, Fizik kitapları yazıyor da, değmeden de uzaktan hareket ettirmek oluyormuş. Oluyormuş, tamam, anlıyorsun. Şimdi televizyonu uzaktan komutayla idare ediyorsun, açıyorsun, kapıyorsun, değiştiriyorsun... Uzaktan oluyormuş demek ki.

Lâ ilâhe illa'llâhın öyle tesiri vardır. Öyle anlatayım. Kuvveti vardır, tesiri vardır. Nasıl tesiri vardır?..

Kuvvetli bir mıknatısın başka bir demiri hareket ettirdiği gibi, gücü vardır lâ ilàhe illallàhın. Lâ ilàhe illallàhı çeken bilir, yaşayan bilir, o mertebeye ulaşan bilir, ulaşamayan bilmez. Ne diyelim...

c. Rıza ve Teslimiyet Makamı

(Ve ehlü'r-rıdâ yestervihûn) “Rızâ ehli sükûn ve it'mînâna kavuşturulmuşlardır, kavuşturulurlar.”

Evet, müslümanların bir cinsi de rızâ ehlidir. Çok yüksek mertebedir rızâ makamı. Rızâ ve teslimiyet makamı. Nedir bu? Allah'ın her kaderine râzı olmak.

Erzumlu İbrâhim Hakkı Hazretleri ne güzel söylüyor:

*Hoştur bana senden gelen,
Ya gonca gül, yahut diken,
Ya hil'at ü yahut kefen,
Lütfun da hoş, kahrın da hoş!*

*Mevlâ görelim neyler,
Neylerse güzel eyler.*

“—Yâ, neylerse güzel eyler mi?..”
Neylerse güzel eyler.

*Ey lütfu çok, kahrı güzel,
Lütfun da hoş, kahrın da hoş.*

Bak, yâ Rabbi senin lütfun çoktur, ey lütfu çok olan Mevlâm, ey kahrı da güzel olan Mevlâm, kahrın da güzeldir. Firavun'u kahretmesi ne güzel olmuştur, ne ibret olmuştur. Nemrut'u kahretmesi ne güzel olmuştur.

Allah’a şirk koşup dururken, baş kaldırıp yumruk sallayıp dururken, bir müşrikin kafasına yıldırımını indirmesi, kahretmesi ne güzel olmuştur!..

Yunanlılar, Uşak’ta müslümanları camiye doldurup da kapıda elinde meşale, elinde silah:

“—Hadi bakalım Allahınız sizi kurtarsın!” dediği zaman, “Yakacağım şimdi camiye, ahşap camiye, kapıdan da sizi çıkartmayacağım, çıkanı kurşunla öldüreceğim. Kalan, tavan yanıp çökünce kebab olup çökecek. Hadi bakalım sizi Allahınız kurtarsın.” dediği zaman arka kapı açılıp da Türk askeri kapıdan girip de onu kahretmesi ne güzeldir. Olmuş hadise bu.

“—Hadi bakalım sizi Allah’ınız kurtarsın, kurtaramaz!” diyor Yunanlılar.

Öyle derken caminin kapısı bir itilip açılıyor, Türk askerleri deviriyorlar. İşte Allah’ın kahrı da güzel!

*Ey lütfu hoş, kahrı güzel,
Lütfun da hoş, kahrın da hoş.*

Ama tabii, Yunanlıyı kahretmesine memnun oluyor da müslüman, kendisinin başına, kendisinin anlayamayıp da hoşlanmadığı bir olay geldiği zaman, kadere rızâ göstermiyor. Bu nedir?.. Bu hamlıktır. Kadere rızâ göstermemek cahilliktir, gafilliktir, hazımsızlıktır, iyi kulluk değildir.

Onun için, hadis-i kudsîde Allah-u Teâlâ Hazretleri buyurmuş ki:

“—Benim kaza ve kaderime râzı olmayanlar, çıksınlar benim mülkümden, yarattığım alemden; benden başka bir rab bulsunlar kendilerine, defolsunlar!..”

Nereye gideceksin?.. Mülk onun, alem onun, kâinât onun, ondan başka da ma’bud yok. Nereye gidecek?.. Yâni kovuyor Allah... Rızâ göstermeyi kovuyor huzurundan.

Onun için, insanın başına iyi olaylar geldiği zaman, tatlıyken, iyi ibadet edip, iyi müslüman olup da, biraz acılı olaylar geldiği zaman isyan ederse, o insan çok cahillik etmiş olur. Çocuğu hastalanıyor, isyan ediyor. İşi bozuluyor, isyan ediyor. Kendisine bir rahatsızlık geliyor, isyan ediyor. Bir haksızlığa uğruyor, isyan ediyor... Olmadı işte. Böyle kulluk olmaz.

Ne olacak?.. Rızâ olacak, Allah’a teslimiyet olacak. Allah’ın hükmüne râzı olacak, teslimiyet gösterecek. Böyle olunca insan, sükûn ve itmînân içinde olur, rahat olur. Neylerse güzel eyler, sıkıntısı yok. Ondan rahatlıyor. Çünkü hiç bir şeyden rahatsız olmuyor ki. O çok güzel bir şey.

Bunun misalleri çok. Bu lafla olmuyor. Adamın birisinin yolunu kesmiş haramiler, on on bir tane çocuğu varmış.

“—Çık paraları!” demişler.

Para yok. Çoluk çocuk çok ama fakir bir aile...

“—Çık paraları! Ne yaptın?..”

“—Yok param... Bilmem ne...”

Çocuğun bir tanesini almışlar,

“—Öldürürüz bunu!”

“—Yâhu, param yok, olsa veririm. Yok.”

Kesmişler çocuğu, gözünün içine bakıyorlar, öyle duruyor. Bir çocuğu daha getirmişler, onu da kesmişler, öyle duruyor. Bir tane daha getirmişler, onu da kesmişler, öyle duruyor.

Haramilerin reisi şaşırılmış.

“—Yâhu, sen ne vicdansız babasın! Çocuklarını kesiyoruz da hoplayıp zıplamıyorsun, feryâd ü figân etmiyorsun, öyle sakın duruyorsun?..”

“—Ne yapayım Allah’ın takdiri. Ömürleri bu kadarmış. Bu olayı başıma, alnıma yazan Allah; ne yapayım?..” demiş.

Haraminin elinden kılıç düşmüş.

“—Yâhu, yaktın beni şimdi. Öyle bir söz söyledin ki yaktın beni. Bunu önceden söyleseydin, bu üç çocuğunu da öldürmezdim.”

“—O da Allah’ın kaderi...” demiş.

O kadar olacak, ondan sonra haramilerin reisi de ıslah olacak.

O da Allah’ın kaderi. Her şey Allah’ın takdiriyle oluyor.

Bilmem anlatabiliyor musunuz, bilmem hissedebiliyor musunuz?.. Bu lafla olmuyor.

Yâni kadere rızâ, palavra ve edebiyat, veya şiir, veya öğünme ve böbürlenme ile olmuyor. Hayatta karşılaştığı olaylardan sarsılmamak, onu takdir edenin Allah olduğunu bilmek, sapasağlam durmakla imtihan kazanılıyor.

Evet, öyle insanlar ne olur?.. Allah tarafından huzur ve sükûna, itminâna kavuşturulmuşlar demektir. Huzur ve âsâyiş içinde, telaşsız, bahtiyar yaşarlar.

d. İnsanlardan Uzaklaşanlar

(Ve ehlü'l-inkıtâ' yetehayyerùn) Ehlü'l-inkıtâ', her şeyden alâkasını kesen insanlar. Bazıları Allah'a güzel kulluk edeceğim diye dağlara gidiyorlar, uzleti seçiyorlar, uzleti ihtiyâr ediyorlar, tenhalarda oturuyorlar, dağ başlarında ibadet ediyorlar, cemiyetten kaçıyorlar, bir mağaraya giriyorlar...

Rahib ne demek meselâ?.. Râhib, iki gözlü he ile. Üç tane he var Arapça'da: Ha, hı, he... Râhib he ile.

Râhib ne demek? Korkup kaçan demek... Nereden korkuyor? Allah'tan korkuyor, cemiyetin içine girerse günah işleyeceğinden korkuyor. Şeytanlı insanlarla, günahkâr insanlarla karşılaşır, belki günah işlerim diye korkuyor, kaçıyor. Râhib bu demek.

Ruhbanlık bu demek... Bazıları işte böyle manastırlara çekiliyor, savmaalara çekiliyor, dağlara çekiliyor, mağaralara çekiliyor, öyle ibadet ediyor.

“—Hocam doğru mu bu? Duyuyoruz bunu, laf arasında soralım. Böyle bir şey doğru mu?”

Esas itibariyle bizim numûnemiz, numûne-i imtisâlimiz Peygamber-i Zîşânımız’dır. Biz Peygamber SAS Efendimiz’in emrini tutarız, onun haline bakarız, onun yaptığıı yaparız.

Peygamber SAS Efendimiz, terk-i evlâd u iyâl yapmamış. Yâni çoluk, çocuğu, malı, mülkü, eşi, dostu, konuyu, komşuyu bırakıp terk-i diyâr etmemiş. Peygamber Efendimiz’in yaşayış tarzı, en mükemmel yaşayış tarzı... O toplumun içinde, cemiyetin içinde, cemaatin içinde bulunmuş. Hatta ihvânını, ashâbını, etrafındaki mü’minleri, insanları, devamlı bir arada bulunarak eğitmiş, terbiye etmiş.

Peygamber Efendimiz’in eğitim, öğretim, terbiye metodu nasıl?.. Gel bakalım yanıma, gez bakalım benimle, otur kalk bakalım, öğren bakalım! Bu tarzda... Göstererek, hayatın içinde yaşarken, gece gündüz öğretmek... Peygamber Efendimiz, İslâm’ı böyle öğretti.

Ashab ne demek?.. Peygamber Efendimiz’in sohbetinde bulunan, onunla yârenlik etmiş olan, beraberlikte bulunmuş olan insanlar demek, arkadaşları demek. Peygamber Efendimiz’in İslâm’ı öğretme şekli nedir? Sohbet metodu. Sohbet metodu ne demek?.. Birileriyle sohbet mi etmek demek?.. Hayır! Beraber olarak, gece gündüz beraber olarak yetiştirmek metodu...

Bu metodu anlayıp da en iyi kim uygulamış?.. Mürşid-i kâmiller, tasavvuf erbâbı uygulamışlar.

Nasıl yetiştiriyorlar insanları, müridi, tâlibi, sâliki, hevesli olan kimseyi?.. Gel bakalım diyor, yanına alıyor, tekkeye alıyor. Beraber oturuyorlar, kalkıyorlar, yemek yiyorlar, namaz kılıyorlar, ibadet ediyorlar. Hatası kusuru varsa söylüyor veya söylemeden haliyle öğretiyor, bakışlarından ibret almasını öğretiyor ona. O da yavaş yavaş, tekkede hizmet ede ede, sonunda olgun bir kimse oluyor.

Nasıl öğrendi bunları?.. Hangi kitapları okudu?.. Kaç defa imtihana girdi?.. Öyle değil; yaşayarak, beraberlikle öğretmek... İşte en güzel metod, en güzel usul, en sağlam usûl, herkese uygun olan usûl, herkesin anlayabileceği usul bu... Bunu çoban da anlar, alim de anlar, küçük de anlar, büyük de anlar.

Peygamber Efendimiz'in yanına Hazret-i Ali RA küçükken geldi, Enes RA küçükken geldi, öyle yetiştirtiler. Küçük de anlar, büyük de anlar, kadın da anlar, erkek de anlar. Sistem, usul böyle...

“—Efendim toplumdan ayrılmak yok mu?..”

Var...

“—Kur'an-ı Kerim'de var mı?..”

Var... Mûsâ AS, kavminden ayrıldı, Tur Dağı'nda otuz gün kaldı, on gün daha ilâve oldu, kırk gün... Tamam. İnsanlardan belli bir müddet için ayrılıp, ibadet edip, yetişip, gelişip, ondan sonra insanların yanına gitmek var. Ama ömür boyu insanlardan ayrılmak, cemiyetten kaçmak, cemaatten kaçmak yok...

Bazıları günah işlemeyelim diye öyle yapmışlar. İnsanın tek başına dağın başında mağarada müslümanlık yapması kolaydır. Ama herkes dağ başında yaşayamaz. İnsanların medeniyetleri icabı topluluklar kurulmuştur, şehirler kurulmuştur. Şehir hayatının düzenli olması lâzım! Orada insanın müslümanlığını güzelce sürdürmesi lâzım!

Bunun için inkita', uzlet, devamlı olarak tavsiye edilmemiş; ruhbanlık tavsiye edilmemiş İslâm'da... Cemaate karışmak tavsiye edilmiş. İnsanlarla konuşmak, ülfet ve ünsiyet tavsiye edilmiş. Sevmek, sevilme tavsiye edilmiş... Ezası, cefâsı varsa; ezasına, cefâsına da tahammül etmek tavsiye edilmiş, sabretmek tavsiye edilmiş. Adâb u muaşeret tavsiye edilmiş, güzel komşuluk tavsiye edilmiş.

Her toplum tabakasına hakları ve vazifeleri öğretilmiş. Hocaların hakları, vazifeleri... Talebelerin hakları vazifeleri... Kocanın hakları vazifeleri... Hanımın hakları, vazifeleri... Babanın hakları, vazifeleri... Evladın hakları, vazifeleri... Hepsi öğretilmiş. Komşunun hakları, vazifeleri... Müslümanın müslümana karşı hakları, vazifeleri... İki taraflı. Hem hakları var, hem vazifeleri var. Evlat babaya hürmet edecek, baba da evlada bakacak. Bu kadar basit... Karşılıklı. İslâm hepsini ölçü olarak koymuş. Böylece toplum hayatı devam edecek.

Toplum hayatı İslâm'da daha kıymetli... Cemaatle kılınan namaz, yalnız kılınan namazdan daha sevaplı...

Topluluğa karışıp insanların ezasına tahammül etmek, toplumdan kaçıp rahat yaşamaktan daha sevaplı... İnsanların kusurları varsa, düzeltmeğe çalışırsın. İyileri, âmilleri, kâmilleri, olgunları varsa, dinlersin, istifade edersin.

Böyle dersler dağ başında olur mu?.. Böyle kitaplar dağ başında olur mu?.. Şehirlerde ilim vardır, irfan vardır, ders vardır, cemaat vardır, ibadet vardır, bereket vardır; yalnızlıkta bunlar yoktur.

Peygamber Efendimiz, köyleri, tenhaları bile tavsiye etmiyor. Şehir ahalisinin eciri sevabı köy ahalisinden daha fazladır. Çünkü şehirde ilim, irfân vardır, dirlik düzenlik vardır, adalet vardır. Öbür tarafta dağ kanunu vardır, orman kanunu vardır. Tabancasını tüfeğini doğrultan, mezrasına giren adamı vurur. Bir öküz için iki köy halkı birbirine girer...

İslâm, birlik ve beraberliği emrediyor, kesin. Cemiyet hayatını tavsiye ediyor, kesin. Zaman zaman eğitim için ayrılmalar müstesna, bunları tavsiye ediyor İslâm dini.

Eh ehlü'l-ınkıtâ,' çıkınını düğümlemiş, azığına yanına almış, kaçmış gitmiş cemiyetten, cemaatten... Sevapları kalmıyor bir kere. Burada 27 kat sevap alacaktı camide kılsaydı, orada bir kat, 27'de bir. E az. Cumaları filan terk ederse, fena... Peygamber Efendimiz diyor ki:

“—Benim, sizin için korktuğum şeylerden bir tanesi: Dağları, bayırları, yaylaları seversiniz, sütü kaymağı seversiniz, sağılacak içilecek

yoğurt, peynir, süt, bal bilmem ne... Şehirleri terk edersiniz, cumaları ve cemaatleri terk edersiniz, helâk olursunuz. Ondan korkuyorum.” diyor Peygamber Efendimiz.

Cumayı terk etmek çok fena... Üç cumaya mazeretsiz gelmeyenin kalbi mahvoluyor, mühürleniyor Allah tarafından.

Onun için inkıta’, infisal, i’tizâl, uzlet, cemiyetten firâr çok makbul değil. Ama yapanlar olmuş. Allah rızası için bunu yapanlar olmuş. Tasavvuf erbâbının hayatı incelenirse, böyle insanlardan kaçıp kendini ibadete vermiş insanlar olmuş. Herkes yaparsa, toplum dağılır. Makbul bir yol değil ama yapanlar olmuş. (Ve ehlü’l-ınkıtâ’ yetehayyerûn) İnkıta’ ehli, böyle toplum kaçkınları ne yaparlar? Mütehayyir kalırlar. Böyle hayrette kalırlar.

Tabii insan insanı terbiye ediyor, insan insana nasihat ediyor, insan insanı doğrultuyor, insan insana yardım ediyor. Ayrıldığı zaman bu olmaz. Anlatabildim mi?..

e. Hak Zâhir Olunca Perdeler Kalkar

(Sümme kâle) Böyle insanların, müslümanların çeşit çeşit tiplerini, cinslerini anlattı. Başka bir söze geçiyor Ebü’l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri. Ne buyuruyor:

(İnne’l-hakka izâ zahar, telâşâ küllü mâ hacebe ve seter.) “Hak zâhir olduğu zaman, hak görüldüğü zaman, hakkı örten, perdeleyen her şey yok olur gider. İzmihlal bulur, yıkılır gider.”

Tabii bu ne demek?.. Bir kere hak ne demek?.. Hak iki mânâyâ geliyor. Bir: Vücûdu hak olduğu için Cenâb-ı Rabbü'l-âlemîne Hak deniliyor. Hak Teâlâ Hazretleri...

*Hak Teâlâ azamet âleminin pâdişâhı,
Lâ mekândır, olamaz devletinin tahtgâhı...*

Hak Teâlâ diyoruz, Cenâb-ı Hakk'ın isimlerinden birisi el- Hak'tır, el-Hakku'l-Mübîn'dir, Hak demek.

Bir de gerçek, hakikat filân mânâsına kullanıyoruz.

“—Hak geldi, bâtil zâil oldu.”

“—Bu konuda hak şudur. Bu işin hakkı şudur.” diye kullanıyoruz.

Burada tabii, (*Inne'l-hakka izâ zahar*) Hak zâhir olduğu zamandan maksat, Allahu a'lem Cenâb-ı Hak'tır. Cenâb-ı Hak mü'minin, mü'min-i kâmilin gönlüne tecellî edince, zâhir olunca, Cenâb-ı Mevlâ'yı müşâhede noktasına erince kâmil kul; (*telâşâ küllü mâ hacebe ve seter*) artık Mevlâ'yı insanların görmesine engel olan ne kadar perde varsa, ne kadar örtü varsa hepsi yok olur gider. Hepsi gider bir tarafa, silinir gider. Cenâb-ı Hak tecellî etti mi, onu engelleyen her şey silinir.

Cenâb-ı Hakk'ı engelleyen, perdeleyen, neyi engelliyor?.. Kulun Cenâb-ı Mevlâ'yı bulmasını, Cenâb-ı Mevlâ'ya ermesini engelliyor. Yoksa, kimse Allah'ı engelleyemez de, kul kusurlu olduğundan Cenâb-ı Mevlâ'ya ulaşamıyor; perdelerle takılıyor, örtüleri kaldıramıyor, hakikati göremiyor.

Nedendir bu?.. Günahlardandır, kusurlardandır, edepsizliklerdendir... Bilhassa edepsizliktendir. Özellikle edepsizliktendir. Mü'min kul bir edepsizlik yaptı mı, mahvoldu. Edepsizlik insanın feyzini kaçırır, önüne bir sürü perdeleri indirir. Kat kat perdeler iner. Edep?.. Edep de insanın perdelerini kaldırır, edepli bir kul perdeleri geçer, Cenâb-ı Mevlâ'ya vâsıl olur. Duymuşsunuzdur, hadis-i şeriften alınmadır: Cenâb-ı Mevlâ'nın yetmiş bin nurdan, yetmiş bin zulmetten perdesi vardır. Yâni nice nice... Buradaki yetmiş bin kesretten kinayedir. Cenâb-ı Mevlâ'yı kulun bulmasına, Cenâb-ı Mevlâ'ya ermesine, Allah'ı müşahede etmesine engel nurdan, zulmetten nice nice, nice nice perdeler vardır.

Bu perdeleri nasıl anlatıyor Süleyman Çelebi... Peygamber Efendimiz Mi'rac'a çıkmış, Cenâb-ı Mevlâ'ya doğru Mi'rac'ını yopuyor. Cebrâîl bir yerde duruyor, diyor ki:

“—Tamam, benim işim bu kadar.”

“—Niye?..”

“—Ben buradan öteye gidemem. Ben buradan biraz daha öteye gitsem yanarım, mahvolurum, cayır cayır yanarım. Buradan ötesi, benim tahammülümün fevkinde. Tahammül edemeyeceğim kadar bir başka şartlar var burada...” diyor.

O orada kalıyor ama Peygamber Efendimiz ilerliyor.

*Ref' olup ol şâha yetmiş bin hicâb,
Nûr-u tevhîd açtı vechinden nikâb.*

Öyle güzel söylüyor ki Süleyman Çelebi, öyle tatlı anlatıyor ki muhterem kardeşlerim!.. Edebiyat da güzel şey yâni. Edebiyat, yâni insanın söylediği sözü anlamak. Kelimelerin arkasında yatan güzellikleri anlamak... Çok güzel bir şey! Bak, Mi'rac'daki ilerleyişini anlatışına bak Süleyman Çelebi'nin. Allah mekânını cennet etsin... Allah şefaatine erdiresin mübareğin...

Ne diyor? *“Ref’ olup ol şâha yetmiş bin hicâb”* Yetmiş bin perde var ya... Perde, perde, perde, perde... Cenâb-ı Mevlâ’yı göremiyor kul perdelerden. Bizim evimizin camında bir perde vardır, dışarıdan içerisi görünmüyor, içeriden dışarı... Yetmiş bin perde, ama bu perdeler ref’ oluyor. Ref’ olmak ne demek?.. Kaldırılmak demek. *“Ref’ olup ol şâha yetmiş bin hicâb”* Perdeler kalkıyor kalkıyor, kalkıyor... E o zaman perdesiz ne oluyor?..

*Âşikâre gördü Rabbü’l-izzeti,
Ahirette öyle görür ümmeti.*

O izzet ve Celâl sahibi Cenâb-ı Mevlâ’yı Rasûlüllah Mi'rac'da aşikâre gördü. *“Ahirette öyle görür ümmeti.”* Korkma, sana da müyesser olabilir. Sen de iyi mü'min olursan, sen de ahirette öyle görürsün! Ama, Peygamber Efendimiz'e dünyada nasib oldu.

*Ref’ olup ol şâha yetmiş bin hicâb,
Nûr-u tevhîd açtı vechinden nikâb.*

Eskiden çok güzel insanlar, yüzlerine peçe takarlardı. Erkekler de takarlardı. Yüzlerine peçe takarlardı, öyle gezerlerdi nazar değmesin

diye, başkasının aklı karışmasın diye... Yüzüne perde takarlardı, kadınlar da, erkekler de... Buna nikâb denilir kaf ile. Nikâb, yâni peçe.

Nûr-u tevhîd, yâni *Lâ ilâhe illa'llâh nûru*, *tevhid nûru yüzünden peçeyi kaldırdı diyor. Anlatışı anlayabiliyor musunuz?.. Yâni neleri anlattırıyor, neleri hissettiriyor. Çok güzeller güzeli bir sîmâyı perde örtmüş, görünmüyor. Açıp bakınca, düşüp bayılacak insan, o kadar güzel! Nûr-u tevhid, Lâ ilâhe illa'llâh nuru, yâni vechullâh, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin vech-i pâki. Perdeleri yüzünden açtı, aşikâre gördü Rabbü'l-izzeti... O zaman Rasûlüllah, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni Mi'rac'da aşikâre gördü.*

*Bî hurûfu lafzu savt ol padişâh
Mustafâ'ya söyledi bî iştibah.*

“Söz olmadan, ses olmadan, harfler olmadan o alemlerin padişahı, meliki olan Allah-u Teâlâ Hazretleri, Muhammed-i Mustafâ'sına bir şeyler söyledi.”

*Şeş cihetten ol münezzeh zü'l-celâl
Bi kem ü keyf âna gösterdi cemâl*

Altı cihetten münezzeh olan, o Allah-u Teâlâ Hazretleri... Söze bak, anlatışa bak! Yaşasın, yaşa, nur ol, vâir ol!.. Herkesin feryâd etmesi lâzım şimdi, yerlere serilmesi lâzım!..

Eskiden öyle olurmuş. Böyle güzel bir şey söylendiği zaman, cemaate bir heyecan yayılmış; ah edenler, yaka yırtanlar, ayılanlar, bayılanlar olurmuş eski zamanda, anlatıyor kitaplar...

Altı cihetten münezzehe olan, mekândan, zamandan münezzehe olan o Rabbü'l-âlemîn, keyfiyetsiz, kemiyetsiz, niceliksiz, niteliksiz cemâlini Rasûlüllah'a gösterdi. Nasıl?.. Anlayamam, anlatamam, anlamazsınız... Öyle. Ama işte Allah zâhir oldu mu, perde merde filan kalmaz, perdeler filan hepsi erir gider. Allah, sevdi mi, edepli kulunu sevdi mi, tecelli eder. Tecelli edince, yetmiş bin perde nurdan, yetmiş bin perde zulmetten... Perde filan kalmaz. Onu diyor Ebû Hüseyin-i Nûrî Hazretleri.

O halde bizim ne yapmamız muhterem kardeşlerim?.. Cenâb-ı Mevlâ'nın rızasını, sevgisini kazanmamız lâzım! Kazanmağa çalışmamız lâzım! Perdeleri tek tek kaldırmağa çalışırsan, ömür biter, perdeler bitmez. Sen Cenâb-ı Mevlâ'nın sevgili kulu olmağa çalış, o zuhur etti mi, tecellî etti mi, perdelerin hepsi yok olur, gider. Tamam mı?..

Allah-u Teâlâ Hazretleri hepimize nasib eylesin...

Fâtihâ-i Şerîfe mea'l-besmele!...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

17. 08. 1996 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
KÜRSÜ